

343
41-19

Ж.Ф. Ыўлдошев, Ф.И. Очипов

ЗАМОНАВВИЙ ДАРС ТЕХНОЛОГИЯСИ

Книга должна быть возвращена не позже указанного здесь срока

Количество предл., туших
вклад

303.2012	
5.03.22	
19.04.22	
23.05.22	
1.06.22	
6.10.22	

3028-

Учеб. М. Ф.
д. Ф. М.
и др.
сем.

343.
4-19

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ЧИРЧИК ДАВЛАТ
ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ

Ж.Ғ. Йўлдошев, Ф.И. Очиглов

ЗАМОНАВИЙ ДАРС ТЕХНОЛОГИЯСИ

— 3028 —

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
ОЛИЙ ВА ОРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ЧИРЧИК
ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
АХБОРОТ RESURS MARKAZI

ТОШКЕНТ - 2020

УЛК: 633.511
КБК: 37.231в2

Ж.Ғ. Йўлдошев, Ф.И. Очиплов. Замонавий дарс технологияси // Ўқув-ўқлувбй кўлланима. – Т.: “Фан ва технология”, 2020. – 240 бет.

СЎЗ БОШИ

Ушбу кўлланима ўқувчи ўрта таълим ва ўрта махсус касб-хўнар таълим ўқитувчилари, раҳбарлари, методист ва назоратчилар, малака ошириш ва қайта тайёрлаш институтлари, шунингдек, олин таълим муассасаси профессор-ўқитувчилари, таълим тренерлари, фасилитатор, тототлар, модераторлар учун мўжадланган бўлиб, унда дарс жараёнини интерфаол усуллар, педагогик технологиялар, модулар ҳамда компетенциявий ёндашув асосида ўтишга йўналтириш ва ҳусусан, таълим жараёнини замонавийлаштириш кўзда тутилган.

Кўлланима Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Харажатлар Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли, 2018 йил 25 январдаги “Ўқувчи ўрта, ўрта махсус ва касб-хўнар таълим тизимини тўдан тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5313-сонли, 2019 йил 29 апрелдаги “Халқ ПФ-5712-сонли Фармонлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 6 апрелдаги “Ўқувчи ўрта ва ўрта махсус, касб-хўнар таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 187-сонли Қарорлари асосида яратилган.

Масъул муҳаррир:

Ш.К. Мардонов – педагогика фанлари доктори, профессор

Такризчилар:

Ш.К. Мардонов – педагогика фанлари доктори, профессор,
Ж. Толипова – педагогика фанлари доктори, профессор

Кўлланима Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институтининг 2020 йил 28 февралдаги Ўқув-ўқлувбй кенгашида маъқулланган (02/2 - сонли баённома) ва нашр этишга тавсия этилган.

Кўлланимдан нусха кўчириш, кўпайтириш ва нурқаниш мавқаллифик ҳуқуқига биноан қатъийан ман қилинди.

ISBN 978-9943-6308-3-3

© Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти, 2020;
© “ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯ” нашриёти, 2020.

“Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Қадрлар тайёрлаш Миллий дастури”ни амалиётта жорий этишнинг сўнгги босқичида таълим сифати ва самарадорлигини таъминлаш дарида замонавий дарснинг роли, мохияти асосий ўринга чиқалди.

Дарс самарадорлигини оширишда анъанавий дарслардан ноанъанавий дарсларни ташкил этиш, муқобил таълим бўлган инновацион, илғор технологиялар, интерфаол таълимни жорий этиш зарурлигини, яъни таълим жараёни марказида ўқувчи-талаба бўлишини тақозо этмоқда. Шу сабабли ҳам таълим жараёнининг шахсга йўналтирилиши муҳим аҳамият касб этмоқда. Бунинг учун дарсни модернизациялаш, яъни дарс мотивациясини ошириш, таълим мазмуни ва ҳажминини ошириш, янгилаш, ўқувчи-талабанинг фаоллигини, кизикувчанлигини ошириш ҳамда уларни ўз ўқув фаолияти субъектига айлантириш, универсал ўқув-билиув кўникмасини шакллантириш муҳим муаммага айланмоқда.

Ўқувчи-талабанинг онгини билим билан тўлдирishi мумкин эмас, буни унинг ўзи мустақил ўзлаштириб олиши лозим. Бу борада Адолф Дистерверг шундай дейди: “Ўқувчи-талабага билим тайёр холда берилмайди, балки унга билим олиш йўлларини ўргатиш керак, яъни буни унинг ўзи эгаллаб олиши керак”.

Демак, “Ўқитиш мумкин эмас – ўқиш, ўрганиш мумкин” ақидасига амал қилиш давр тақозосидир. Чунки ўқувчи-талабага билимларни тайёр холда бергандан кўра, уларни ўқиш-изланиш жараёнига масъулиятини ошириш, ижодкорлик асосида мустақил мутолаа қилишга ўргатиш бош масалага айланмоқда.

Кўлингиздаги кўлланима асосида замонавий дарснинг технологияси қандай бўлмоғи керак? Унинг анъанавий дарслардан фарқи нимада? Мавзу ва унинг мазмунига қараб, замонавий дарс методлари қандай шакллантирилади?

Замонавий дарс таълим натижаларини қандай қафолатлаб бериши мумкин? қаби саволларга, шу билан бирга, ўқитувчи-педагог ўз тажрибасида қўллаб келётган методларнинг қайси жиҳатларидан воз кечиб, қайси жиҳатларини ривожлантириши ва такомиллаштириши кераклигига жавоб оласиз деган умиддамиз.

Қўлланма амалиётчи ўқитувчилар, методистлар, назоратчилар, ишни энди бошлаётган ёш ўқитувчи кадрлар, илмий изланувчилар, бўлажак ўқитувчилар – магистр ва талабалар, хусусан, янгича ишлашни астойдил максад қилган таълим ходимларига мўлжалланган.

КИРИШ

“Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ҳамда шулар асосида ишлаб чиқилган меъриий ҳужжатларда таълим мазмунини такомиллаштириш бўйича белгилаб берилган вазифаларни таълим жараёнига титибик этиш учун сифат-самарадорликни таъминлашнинг энг масъулиятли даври бошланди.

Инновацион педагогика талабларидан келиб чиқиб, республикамизда таънч, вариатив ўқув режалари; такомиллаштирилган, оптималлаштирилган таълим стандартлари; модернизация қилинган дастурлар, дарсликларнинг янги авлоди тендер танловлари асосида яратилиб, таълим муассасаларига жорий этилмоқда.

Таълим муассасаларини қуриш, уларни реконструкция қилиш, жорий ва капитал таъмирлаш давлатнинг аниқ режалари асосида олиб боришмоқда. Шунингдек, уларни замонавий асбоб-ускуналар, ўқув-дидактик қуроллар, техник носиталар ва ахборот ресурс марказлари билан таъминлаш, компьютерлаштириш жадал суръатларда олиб боришмоқда. Ўқитувчи ва ўқувчи-талабаларни ижтимоий ҳимоя қилиш, моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш ишлари ҳам ижобий қил этиб боришмоқда.

Шундай даврда ўқитувчиларнинг масъулиятли бирдек хис қилган ҳолда таълим жараёнида замонавий дарсларни тишкил этишларига нима ҳалақит бермоқда? Таълим муассасаларида инновацион, интерфаол технологияларни қўллаш, таълим сифати ва самарадорлигини таъминлаш, янги дастурлар ва Давлат таълим стандартларини ўзлаштиришни кифолатлаш, ўқувчи-талабани эркин фикр қоритишга ўргатиш, ўз шахсий позициясини қатъий ҳимоя қилиш, унинг асосида ўқув-билив кўникмаларини шакллантириш учун нимани қўллаш ва қандай амалга ошириш керак? қаби муаммоларга ечим топиш давр талабидир.

Шу сабабли замонавий дарсларни ташкил этиш, ўқув жараёнига илгор технологияларни олиб кириш, таълим жараёнини лойихлаш ва моделлаштириш, комплекс ёндошиш, оптималлаштириш, алгоритмлаш асосида ташкил этиш орқали Давлат таълим стандартларини тўла ўзлаштиришни кафолатлаштириш шу кундаги энг долзарб, кеъиктириб бўлмас вазифалардан бирига айланмоқда. Бунинг учун инновацион мухитда ўқитувчиларнинг ўзларини янгича инновацион фаолиятда ишлашга жалб этиш зарур. Шунинг учун ҳам мавжуд бўлган анъанавий педагогика асосида замон талабига жавоб берувчи инновацион педагогикани таълим жараёнига татбиқ этиш муҳим аҳамият касб этмоқда.

Жаҳон олимлари ва таълим соҳасидаги мутахассислар инновацион педагогиканинг зарурлиги хақида жиддий фикр билдирмоқдалар. Инновацион педагогиканинг асосий вазифаси мавжуд бўлган бутун ўқув-тарбия назариясини инновация асосида қайта ташкил этиб, дарс жараёнини сақлаган ҳолда унинг ички тизимини модернизациялаш, такомиллаштириш, ривожлантиришни таъкиф этмоқдалар. Бундай вазиятда бутун ўқув-тарбия тизими назариясини инноватика фани асосида қайта ташкил этиб, ўзгартириш, янгилаш зарур, деган хулосага келмоқдалар.

Кучли, таъсирчан ва мустаҳкам тарбия тизимини фақатгина фанни чуқур, пухта ўрганган объектв асослар ва амалиётда тасдиқланган қоидалар, тажрибалар ёрдамида ривожлантириш мумкин. Бу ҳолат, албатта, инновацион педагогика билан бевосита боғлиқдир.

Олимлар кейинги вақтларда инновацион педагогикани анъанавий педагогикага нисбатан муқобили педагогика, деб юритмоқдалар. Бу фикрни маъқуллаш тўғри бўлади, chunkи анъанавий педагогикадаги олдий тушунчалар: синф (курс), ўқувчи-талаба, мазмун, дарслик, дастур, ўқув режа, ДТСлар сакланиб қолади. Демак, педагогик тизим сақланиб қола, унда таълим жараёнининг ички тизимини модернизациялаш,

муқамаллаштириш, такомиллаштириш заруриятини келтириб чиқаради.

Юқорида келтирилган фикрлар, далиллар асосида инновацион жараёни, мухитни педагогик тизимга боғлаш ёки киритиш орқалигина таълимда юқори сифат ва самарадорлик кафолатланиши мумкин. Лекин бунда ингиликларни пухта ишланган ғоя ва лойихаларни ўйлаб, ўйлаб, секинлик билан босқичма-босқич, унинг канчалик фойда беришини назарда тутиб, амалиётга киритиш талаб этилади.

Ўқитувчининг инновацион фаолият юритишида ўқувчи-таълимнинг чуқурроқ билим олиши, ўрганиши, ўзлаштириши кенг ҳажмдаги билимларга қаратилгандагина пировард нисбатда эришиш мумкин. Бунинг учун таълим-тарбиявий фаолиятда фаолликни ошириш, кизиклишни уйғотиш, ижодкорликни, универсал ўқув-билив кўникмаларни шакллантириш ва ниҳоят, жараёнининг мотивациясини ошириш жуда муҳим омиллардир.

Юқорида баён этилган тарзда замонавий дарсларни ташкил этиш учун энг биринчи талаб ўқитувчи ўзини шундай жараёнга тайёрлашни ташкил этиши, ўрганишлар олиб бориши заруриятини келтириб чиқармоқда. Шу сабабли, ўқитувчиларга ёрдам сифатида кўлингиздаги рисолага кўл урдиқ.

Ҳозирги пайтда педагогика фанида замонавий дарс юбориси тез-тез тилга олинмоқда. Замонавий дарс қандай дарс?

Замонавий дарс шундай дарски, унда ўқитувчи ва ўқувчи-талабанинг мавжуд имкониятларидан усталик билан фойдаланиб, унинг ақлий потенциалини ишга солиб, ривожланишини таъминлайди. Ўқувчи-талаба эса ўз имобитида билимларни чуқур ўзлаштиради ва маънавий бирқимоллик сари интилади.

Бундай саволлар билан биргаликда, замонавий дарсининг технологияси, белгилари, мезонлари қандай, у қандай